

Artur Michalski: Reagujemy na potrzeby beneficjentów i wymogi rynku

Z Arturem Michalskim wiceprezesem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, rozmawia Marcin Prynda

Artur Michalski, wiceprezes NFOŚiGW

Jaka była rola NFOŚiGW w transformacji energetycznej w Polsce w 2022 roku?

- Warto zacząć od tego, że transformacja energetyczna jest procesem niełatwym i złożonym, ale z drugiej strony – nieuniknionym. Dekarbonizacja, upowszechnianie odnawialnych źródeł energii oraz racjonalne, zrównoważone dążenie do osiągnięcia neutralności klimatycznej, zwłaszcza w dobie obecnego, światowego kryzysu na rynku surowców energetycznych – to jedno z najważniejszych wyzwań cywilizacyjnych stojących przed Polską.

Transformacja energetyczna w naszym kraju wymaga kompleksowej przebudowy energetyki węglowej, dalszego, konsekwentnego rozwoju OZE oraz konsolidacji różnicowanych źródeł wytwarzania energii. Kluczowymi celami w tym skomplikowanym i obliczonym na wiele lat procesie jest zapewnienie Polsce bezpieczeństwa energetycznego oraz zagwarantowanie odbiorcom stabilnych dostaw energii elektrycznej i ciepłej – zgodnie z przyjętą przez rząd „Polityką energetyczną Polski do 2040 roku” oraz wymaganiami europejskiej polityki klimatycznej. Nasz kraj docelowo ma być samowystarczalny energetycznie i powinien w pełni zaspokajać energetyczne potrzeby ludności i gospodarki.

W tak pomyślanym procesie transformacji energetycznej Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – jako największa w kraju instytucja finansów publicznych zajmująca się od niemal 34 lat wspieraniem strategicznych projektów proekologicznych – odgrywa jedną z kluczowych ról. NFOŚiGW prowadzi programy dla energetyki zawodowej, ukierunkowane na transformację ciepłownictwa i promocję kogeneracji (np. „Energia Plus”, „Kogeneracja dla Energetyki i Przemysłu”, „Ciepłownictwo Powiatowe”), ale równolegle wspiera finansowo rozwój energetyki prosumenckiej i wzmocnienie odnawialnych źródeł energii (np. „Mój Prąd”, „Moje Ciepło”), w tym

wspomagających autonomię energetyczną gospodarstw wiejskich (np. „Agoroenergia” i „Energia dla wsi”) oraz budownictwo energooszczędne (np. „Puszczyc”), ukierunkowane na poprawę jakości powietrza poprzez ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ oraz zwiększenie produkcji energii z odnawialnych źródeł. Dofinansowując projekty związane z transformacją energetyczną, NFOŚiGW jest partnerem dla wszystkich wytwórców energii – zarówno dużych i systemowych, jak również indywidualnych.

Czy pod tym względem miniony rok był udany?

– Rok 2022 w pełni potwierdził fakt, że finansowanie przedsięwzięć związanych z transformacją energetyczną to jeden z priorytetów NFOŚiGW. Na inwestycje w tym obszarze w formie dotacji, pożyczek i wejść kapitałowych NFOŚiGW wypłacił ponad 10 mld zł. Te ogromne pieniądze zostały skierowane na modernizację i budowę nowych źródeł energii oraz systemów energetycznych i ciepłowniczych, w tym upowszechnianie OZE, ale także na rozwój transportu zeroemisyjnego czy promowanie nowoczesnych i energooszczędnych technologii.

W ciągu najbliższych 10 lat na rzecz szeroko rozumianej transformacji energetycznej NFOŚiGW planuje przeznaczyć kwotę rzędu nawet 180 mld zł, pochodzących z różnych źródeł i funduszy. W tym kontekście trzeba przypomnieć, że największy w historii budżet nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 ma być w co najmniej 37 procentach przeznaczony właśnie na inwestycje w transformację energetyczną, z naciskiem na działania w obszarze efektywności energetycznej i OZE.

Które z nowych programów wsparcia dla samorządów, rolników, czy osób fizycznych cieszyły się w 2022 roku największym zainteresowaniem?

- W minionym roku, podobnie jak w latach poprzednich, staraliśmy się, aby oferta NFOŚiGW była jak najbardziej kompleksowa i zapewniała wsparcie różnorodnym podmiotom - zarówno w przemyśle i sektorze energetyki i ciepłownictwa, jak również na rzecz lokalnych samorządów oraz w odniesieniu do ekologicznych inwestycji realizowanych przez osoby fizyczne. W zakresie liczby procedowanych wniosków zdecydowanie prym wiodą programy powszechne, dedykowane odbiorcom indywidualnym, takie jak „Czyste Powietrze”, czy „Mój Prąd”. Jeśli chodzi o „Czyste Powietrze”, to w samym tylko roku 2022 zostało przyjętych 159 tys. wniosków, a od początku realizacji tego programu wpłynęło już przeszło 0,5 mln wniosków dotyczących wymiany nieefektywnych źródeł ciepła i termomodernizacji domów jednorodzinnych, które opiewają na wnioskowaną kwotę dofinansowania ponad 10 mld zł.

Z kolei, gdy idzie o program „Mój Prąd”, to w 2022 r. była realizowana już jego czwarta edycja. Znacznie rozszerzyliśmy w niej zakres finansowania, który obejmuje teraz już nie tylko zakup i montaż mikroinstalacji PV, jak w poprzednich odsłonach programu, lecz także zakup magazynów energii i systemów zarządzania energią. W roku 2022 zostało zweryfikowanych ponad 164 tys. wniosków o dofinansowanie na kwotę przekraczającą 520 mln zł. Natomiast od początku wdrażania programu „Mój Prąd” wsparcie otrzymało ponad 428 tys. prosumentów na całkowitą kwotę dofinansowania w wysokości prawie 2 mld zł, co pozwoliło zainstalować prawie 2,5 GW mocy w instalacjach PV.

W połowie 2022 r. NFOŚiGW uruchomił nowy program pod nazwą „Moje Ciepło”, który uzupełnia ofertę kierowaną do prosumentów i przeznaczony jest na finansowe wspieranie zakupu i montażu pomp ciepła w budynkach jednorodzinnych. Do końca minionego roku w ramach tego programu wpłynęło ponad 10 tys. wniosków na kwotę dofinansowania prawie 100 mln zł, przy czym wypłacono już ponad 31 mln zł dotacji.

W 2022 r. dużym zainteresowaniem wśród rolników cieszyły się nabory wniosków o dofinansowanie w ramach programu „Agroenergia”, który składa się z dwóch odrębnych

elementów. Nabory dla części 1) „Mikroinstalacje, pompy ciepła i towarzyszące magazyny energii” prowadzone są przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) od 1 października 2021 r. Do końca roku ubiegłego wpłynęło ponad 2 tys. wniosków na łączną kwotę dofinansowania ponad 28,6 mln zł. Z kolei nabór dla części 2) „Biogazownie rolnicze i małe elektrownie wodne” prowadzony był przez NFOŚiGW od 20 lipca 2021 r. do 20 grudnia 2022 r. W minionym roku wpłynęły 53 wnioski o dofinansowanie, wśród których było 29 wniosków dotacyjnych na łączną kwotę dofinansowania ponad 33,5 mln zł oraz 24 wnioski pożyczkowe opiewające w sumie na ponad 42 mln zł. złożone wnioski dotyczą 26 biogazowni i 3 elektrowni wodnych. Do tej pory udzielono dofinansowania 14 biogazowniom, a pozostałe wnioski są jeszcze procedowane.

A co z programami kierowanymi na efektywność energetyczną w budynkach podmiotów publicznych i innych nie będących mieszkalnymi? Tu jest jeszcze nadal sporo do zrobienia.

NFOŚiGW w 2022 r. kontynuował program budownictwa energooszczędnego „Puszczyk – Niskoemisyjne budynki użyteczności publicznej”. Przedmiotem naboru był wybór, w celu udzielenia dofinansowania, projektów wpływających na poprawę jakości powietrza poprzez zmniejszenie zużycia energii w budynkach. Obszarem działań w tym programie są inwestycje polegające na budowie (również dokończeniu lub rozbudowie) nowych budynków użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego. W ramach naboru wpłynęło 96 wniosków (o dotację i pożyczkę) na łączną kwotę prawie 258 mln zł.

Warto też dodać, że w 2022 r. sporym zainteresowaniem cieszył się program „Klimatyczne uzdrowiska. Część 2) Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej na terenie gmin uzdrowiskowych”, którego celem jest wspieranie samorządów

gminnych posiadających status uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej w zakresie zachowania funkcji leczniczych uzdrowiska poprzez ochronę warunków naturalnych uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej. Nabór wniosków o dofinansowanie jest w trakcie realizacji od 15 lipca 2021 r. i potrwa do 29 marca 2024 r. lub do wyczerpania alokacji środków. W 2022 r. wpłynęło 13 wniosków o dofinansowanie.

W jaki sposób ostatnie zmiany w programie „Czyste Powietrze” mogą przyczynić się do bardziej skutecznej walki ze smogiem? Jak duży budżet przeznaczono na jego realizację?

– Program „Czyste Powietrze” od czasu jego uruchomienia we wrześniu 2018 r. staramy się systematycznie poprawiać i optymalizować – tak, aby jak najlepiej dostosowywać go do potrzeb beneficjentów oraz zmieniających się warunków i wymogów rynkowych. Jest to projekt zakrojony na ogromną skalę, na finansowym poziomie 103 mld zł. To największe przedsięwzięcie tego rodzaju w polskiej historii i jednocześnie najważniejszy projekt służący skutecznej walce ze smogiem oraz poprawie efektywności energetycznej w domach jednorodzinnych. Do tej pory program „Czyste Powietrze” finansowany był ze środków NFOŚiGW oraz budżetowych, ale mając na uwadze skalę przedsięwzięcia, została podjęta decyzja o zasileniu go dostępnymi źródłami zewnętrznymi, w tym kwotą ponad 3 mld euro w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) oraz kwotą 1,8 mld euro ze środków programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS), który jest następcą Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ).

Jakie zmiany w dotacyjnym programie „Czyste Powietrze” nastąpią w 2023 roku?

– Już od początku 2023 r. NFOŚiGW wprowadził nową odsłonę programu „Czyste

Powietrze”, co jest kolejną odpowiedzią na potrzeby ludzi i wymogi rynku. Obecna sytuacja ekonomiczna związana ze znacznym wzrostem cen nośników energii powoduje, że NFOŚiGW jeszcze mocniej akcentuje w programie „Czyste Powietrze” rolę termomodernizacji i wykorzystania OZE. Oznacza to, że oprócz korzystnego dla beneficjenta dofinansowania wymiany przestarzałego źródła ciepła, będzie można jednocześnie skorzystać z atrakcyjnego pakietu finansowego wspierania termomodernizacji budynku mieszkalnego. Najwyższe dofinansowanie przewidziane jest w przypadku przeprowadzenia kompleksowej, głębokiej termomodernizacji. Wprowadzone zmiany mają na celu przyspieszenie realizacji programu poprzez zachęcenie jeszcze większej liczby właścicieli i współwłaścicieli budynków jednorodzinnych do podejmowania ambitnych inwestycji proekologicznych.

Najważniejsze modyfikacje w programie „Czyste Powietrze” od początku 2023 r. przewidują nie tylko wprowadzenie zachęt finansowych do przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji budynku, ale także: urealnienie wysokości kosztów kwalifikowanych w stosunku do aktualnych cen materiałów i urządzeń oraz podniesienie maksymalnych kwot dotacji dla przedsięwzięcia, podwyższenie progów dochodowych uprawniających do otrzymania podstawowego, podwyższonego lub najwyższego poziomu dofinansowania, przejście na kwoty netto kosztów kwalifikowanych i podniesienie intensywności dofinansowania przedsięwzięcia w związku z planowanym finansowaniem programu ze środków europejskich. Bardzo istotne dla beneficjentów jest wprowadzenie możliwości złożenia dwóch wniosków o dofinansowanie na warunkach programu obowiązujących od jego reformy wprowadzonej 15 maja 2020 r. To oznacza, że jeżeli ktoś uzyskał dofinansowanie na wymianę źródła ciepła, teraz może ubiegać się o dodatkowe środki na termomodernizację. Są także inne, korzystne zmiany, na przykład możliwość zakupu i montażu kotła na biomasę drzewną (kotła zgazowującego drewno lub kotła na pellet) o emisyjności nie większej niż 20mg/m³ w budynku podłączonym do sieci dystrybucji gazu. Od 1 lipca 2023 r. dofinansowanie będzie dotyczyło wyłącznie kotłów na

biomasę drzewną o emisyjności niższej niż 20mg/m³, ale zmiana została wprowadzona już obecnie w celu zapewnienia okresu przejściowego. Dodam jeszcze, że możliwe jest teraz udzielanie kredytów bankowych - i tym samym dotacji na częściową spłatę kapitału kredytu - na przedsięwzięcia rozpoczęte do 6 miesięcy przed złożeniem w banku wniosku o dofinansowanie.

Zmiany dotyczą również zasad rozliczeń pomiędzy NFOŚiGW i funduszami wojewódzkimi a beneficjentami w celu przyspieszenia wypłaty dotacji, przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa wydatkowania środków publicznych oraz spełnieniu wymogów UE.